

УДК 34 (035)

Токарська А. С.

КОНЦЕПЦІЯ УКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА ІЗ ПРАВОВОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (ДО ЄВРО-2012)

Навчальний посібник передбачає виклад загальної характеристики правової міжкультурної комунікації у контексті вимог підготовки правників до проведення в Україні Євро-2012. Прокоментовані особливості взаємодії юристів із комунікантами з різних країн, подані нормативні мовноетикетні форми комунікації у шести мовах: українській, російській, польській, німецькій, англійській та французькій.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, компоненти правової міжкультурної комунікації, засоби міжкультурної комунікації, моделі міжкультурної комунікації, національні стилі взаємодії.

Учебное пособие предусматривает изложение общей характеристики правовой межкультурной коммуникации в контексте требований подготовки юристов к проведению в Украине Евро-2012. Прокомментированы особенности взаимодействия юристов с коммуникантами из разных стран, приведены нормативные мовноетикетные формы коммуникации в шести языках: украинском, русском, польском, немецком, английском и французском.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, компоненты правовой межкультурной коммуникации, средства межкультурной коммуникации, модели межкультурной коммуникации, национальные стили взаимодействия.

The manual provides general statement of the legal characteristics of intercultural communication in the context of the requirements for training of lawyers in Ukraine for Euro 2012. The features of the interaction of the communicants of lawyers from different countries are commented. Regulations of etiquette forms of communication in six languages such as Ukrainian, Russian, Polish, German, English and French are analysed.

Keywords: intercultural communication, components of legal intercultural communication, means of intercultural communication, intercultural communication model, national styles of interaction.

Практика міжособистісних, масових міжкультурних взаємозв'язків у сучасних умовах контактування із зовнішнім світом неможлива без належних практичних навичок ведення правової міжкультурної комунікації, що особливо актуалізується напередодні проведення в Україні Євро-2012.

Сучасний рівень ефективності боротьби із масовими безчинствами, а також проявами новітніх видів злочинів залежить не лише від рівня технічної забезпеченості правоохоронних органів і якості нормативної бази, але й від наявності у практичних працівників, по-перше, знань про особливості міжособистісного спілкування взагалі, а по-друге, навичок і вмінь, що сприяють їхній грамотній організації процесуальних дій [8, с. 3].

Проблемі міжкультурного спілкування приділена значна дослідницька увага таких учених, як Ф. Бацевич, Н. Ботвина, П. Вацлавик, Т. Грушевська, О. Гойхман, Е. Мермані, П. Еванс, Г. Золотухін, Г. Калашник, А. Кривонос, С. Шеретов та ін.. На жаль, проблеми правової міжкультурної комунікації до цього часу залишаються невирішеними. Запропонована концепція нового навчального посібника із міжкультурної комунікації правників, які братимуть участь у підготовці та проведенні масових заходів, особливо під час Євро-2012, до певної міри започаткує заповнення такої прогалини у дослідженнях вітчизняних учених.

Своєрідний дефіцит у практичних працівників у галузі ідентифікації і використання інформації із вербальних та невербальних міжкультурних джерел обмежує їхні професійні можливості. Як справедливо зазначають дослідники Я. Комісарова та В. Семенов, на жаль, часто прогалини у знаннях компенсуються за рахунок "інтуїції", життєвого досвіду, звичних побутових уявлень або даних, які могли бути взяті у сумнівних публікаціях. Відтак гостро постає питання про необхідність одержання спеціалістами у галузі юриспруденції як загальних відомостей про особливості невербальної (та вербальної міжкультурної – А. Т.) комунікації при розкритті злочинів, так і практичних навичок використання одержаних знань [8, с. 57-58].

Мета запропонованого посібника полягає в тому, щоб більшість його порад мала пряме застосування на практиці без будь-яких вкладень додаткових засобів і придбання будь-якого устаткування. За твердженням дослідників, практичне використання інформації, вираженої у невербальній комунікації, передбачає наявність у співробітників відповідних знань і навичок, що стосуються можливих способів її одержання. Напередодні Євро-2012 настає реальна потреба і можливість освоєння вербальної і невербальної міжкультурної комунікації як державною мовою, так і іншими світовими мовами.

Основний виклад. У концепцію навчального посібника покладений аналіз окремих вітчизняних, а здебільшого – зарубіжних спеціальних джерел у комплексі (теорії і практики міжкультурної комунікації), розглянуті різні парадигми її оцінок у правовій та психолінгвістичній науках з метою визначення змісту і ролі вербальних та невербальних засобів міжкультурної комунікації щодо забезпечення громадського порядку під час проведення масових (у т. ч. спортивних) заходів.

У запропонованому виданні систематизовані необхідні для засвоєння знання про процеси правової міжкультурної, міжнаціональної вербальної та невербальної комунікації, розкриті основні поняття як самої її сутності, так і базових елементів – лексичних засобів, а також особливості їх використання і сприйняття у комунікативному акті. Навчальний посібник до Євро-2012 уніфікує визначення змістової відповідності актуальних для таких заходів висловлювань у різних мовах та культурах – українській, польській, німецькій, російській, англійській, французькій та ін., акцентуючи увагу як на спільних правових комунікативних актах, так і на відмінних вербальних та невербальних рисах взаємодії.

Правова міжкультурна комунікація ґрунтується на теоретичних та методологічних положеннях правової аксіології, правової антропології та правової герменевтики, етносоціолінгвістичних засадах. В її основі – норми вітчизняного та міжнародного права, норми літературного юридичного й універсальні закони комунікації та етнокультурних відмінностей.

Етнокультурна парадигма суспільного розвитку має глибокий гуманістичний зміст і по-особливому впливає на сутність правової міжкультурної комунікації, оскільки покликана забезпечувати рівність прав та можливостей людей різних національностей в етнокультурному та загальнокультурному полі їхніх інтересів. В основі посібника – знання з етнокультурознавства через призму зіставного аналізу, які значно розширюють традиційну модель сприйняття міжетнічних взаємин і правової міжкультурної комунікації через залучення до глибокого аналізу комунікативного вияву етнокультурних особливостей, мають безпосередній вихід у соціально-духовну практику [9, с. 176].

Такий культурологічно-правовий підхід до міжкультурної комунікації, з одного боку, дає змогу пояснити поведінку суб'єктів права через соціальну диференціацію суспільства, культурні цінності та правила комунікативної поведінки. З іншого – етикоетнічні норми, що багато в чому є єдиними для суспільства і водночас певною мірою відмінні для різних національностей та соціальних груп, визначають їхню ментальну свідомість та реальну поведінку. Щобільше, що кожний феномен у культурі може набувати характеру етнічності.

Усе вищезазначене стосується праксеологічного значення у майбутній фаховій діяльності правників. Отже, призначення посібника полягає у тому, щоб користувачі засвоїли основні поняття теорії міжкультурної комунікації в їхній проекції на міжнародно-правові та національні засади спілкування, систему сформованих правил тактики правових і психолінгвістичних прийомів взаємодії під час міжособистісного, міжгрупового спілкування, масових спортивних або інших заходів.

Всі запропоновані класифікації міжкультурної комунікації не є вичерпними і можуть бути у процесі практики доповненими й уточненими.

Основною метою посібника є активна підготовка курсантів та працівників правоохоронних органів до правової міжкультурної комунікації під час проведення Євро-2012. З цих міркувань уперше у вітчизняній науці видання має суто фахове (правове) спрямування, що дає змогу поєднати знання із крос-культурної специфікації міжнаціональних взаємин, правової комунікації, етики налагодження, підтримання інтеракцій, а також запобігання взаємодії, що виникає в екстремальних ситуаціях під час міжкультурних масових заходів.

Відтак значення запропонованого посібника полягає не лише у суто практичному вимірі, а бачиться насамперед як загальнокультурологічне і правове явище. Поки що, незважаючи на значну кількість видань із міжнародного права, окремо комунікації та етики чи психології спілкування, відчутною є недостатність уваги до проблем міжкультурної правової взаємодії з філософсько-правовим аналізом чинників мови та юридичної лінгвістики.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Міжкультурна комунікація: довідник / Ф. С. Бацевич. – Львів, 2007. – 141 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2004. – 344 с.
3. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень: підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : ВЦ “Академія”, 2008. – 240 с.
4. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділового спілкування: навч. посібник / Н. В. Ботвина. – К. : АртЕк, 2000. – 192 с.
5. Бредемаер К. Черная риторика: Власть и магия слова: пер. с нем. / Карстен Бредемаер. – 2-е изд. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 224 с.

6. Бурлай Є. До питання про елементарне праворозуміння: спроба логіко-лінгвістичного аналізу / Є. Бурлай // Український часопис міжнародного права. – 2003. – № 1. – С. 16–25.
7. Вацлавик П. Прагматика человеческих коммуникаций: изучение паттернов, патологий и парадоксов взаимодействия / П. Вацлавик, Д. Бивин, Д. Джексон; [пер. с англ. А. Суворовой]. – М. : Апрель-Пресс; Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 320 с.
8. Комиссарова Я. В. Особенности невербальной коммуникации в ходе расследования преступлений / Я. В. Комиссарова, В. В. Семенов. – М. : Юрлитинформ, 2004. – 224 с.
9. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, С. М. Моїсєєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – К. : Ін Юре, 2006. – Т. III. Поліцейський менеджмент: історія та сучасність. – 1192 с.